Sonatina, precum și *Concertul pentru quartet de coarde* ne introduc în tehnica de lucru a lui Paul Constantinescu, arătîndu-ne constituirea în obiect a compoziției prin trasarea temelor și a liniilor însoțitoare, prin extinderea progresivă a motivelor principale în spiritul unor dezvoltări clasice. *Sonatina* și *Concertul pentru coarde* pot fi văzute astfel ca lucrări de bază în care recunoaștem predilecția autorului pentru suprafețe simetrice din care se formează geometria armonioasă a formelor de tip clasic, întemeiate pe o substanță modală de inspirație românească în care sălășluiesc valențele cîntecului și jocului popular, puse în evidență cu distincție.

Muzica de apartenență corală a lui Paul Constantinescu posedă darul rar de a cuceri mereu un nou prezent în scurgerea timpului. Actualitatea acestor compoziții arată că ele sînt, înainte de toate, acte de cultură. Fenomenul este edificator asupra valorii lor imanente. Ceea ce ne impresionează mereu, rezidă în expresia densă de natură epică pregnant subliniată în părțile lente ale *Sonatei* și *Concertului pentru quartet de coarde*, impunîndu-se ca o trăsătură definitorie a artei lui Paul Constantinescu, care atinge punctul culminant în răscolitoarea parte lentă — plină de fior uman — din *Triplul concert*.

Aceste ecouri de baladă, aceste mărturii ale unei sensibilități românești, transpuse prin mijlocirea compozitorului în forme măiestrite, ne evocă întotdeauna figura luminoasă și prietenoasă a ilustrului muzician, a cărui muzică vădește însemnele înalte ale statorniciei, ale clasicității și perenității.

Cîntecul popular în opera lui Paul Constantinescu

de MIRCEA CHIRIAC

Aparținînd acelei generații care în perioada dintre cele două războaie a înțeles să contribuie din toate puterile la consolidarea spirituală a unității naționale a poporului nostru, Paul Constantinescu a avut ca precursori direcți pe Enescu, Jora, Drăgoi, Negrea, Cuclin și alții, care prin anii 1930 dăduseră deja cîteva din lucrările lor cele mai semnificative. Folosind experiența acestora și căutînd un drum pentru propria sa orientare, Paul Constantinescu scruta orizonturile culturii românești privind adînc în trecutul și viitorul destinului nostru, căutînd cu sete coordonatele permanente ale artei noastre muzicale. Opțiunea lui pentru folclor, în cea mai largă accepțiune a termenului, a fost determinată de caldul său patriotism și de convingerea fermă că numai în acest fel poate sluji cu folos cultura românească.

Paul Constantinescu iubea cu ardoare temele populare care îl încîntau și pe care le considera modele de perfecțiune artistică. Cu cîtă dragoste și venerație iscodea el culegerile de cîntece populare transmise de generațiile anterioare, de la minunatele cărțulii notate în psaltichie de Anton Pann și intitulate „Spitalul amorului" și pînă la acelea ale unor vrednici învățători îndrăgostiți și ei de datina și cîntul românesc: Vulpian, Pompiliu Pîrvescu, Pamfil, Fira și alții. Cu cît respect vorbea el de cumințenia plină de evlavie a înaintașilor a căror operă constă aproape exclusiv în prelucrarea cîntecului popular, gîndindu-se în același timp la drumul lung și plin de greutăți ce rămînea încă de străbătut.

Îmi amintesc de vremea în care ansamblurile *C.C.S.*, *Rapsodia Română* și altele, îl solicitau pe maestru să compună pentru spectacolele lor, diverse lucrări coregrafice. La găsirea unei teme originale, sugestive, bogată în valențe creatoare, ochii lui căpătau o căutătură de vultur care își adulmecă prada. Apoi începea acea șlefuire migăloasă de bijutier pentru a da nestematei cît mai multe carate. De multe ori această muncă pasionată era chinuitoare, înverșunată, meșterul identificîndu-se întotdeauna cu tema ce devenea viață din viața lui. Prezentarea lucrării finite stîrnea încîntare și uimire. Ce-i făcuse oare acestei melodii care acum ne apărea atît de proaspătă și de nouă? Era aceeași și totuși alta; ea se prezenta acum înnobilată cu ceva din ființa lui. Așa au luat naștere cunoscutele dansuri românești și tot așa desigur la timpul lor rapsodiile, suitele, oratoriile, piesele instrumentale etc. Dar oricît de măiestrit ar fi fost realizat acest mod de tratare a folclorului, el reprezenta doar o primă etapă și nicidecum un țel final. Respingînd cu hotărîre părerea care-și făcuse loc acum aproape jumătate de veac în concepția creatoare a unor muzicieni că intonația populară nu este aptă să stea la baza unor lucrări simfonice de suflu larg, Paul Constantinescu ne-a dovedit prin concertele sale instrumentale, muzica de cameră, simfonieta, simfonia, culminînd cu acel măreț cîntec de lebădă al lui, Triplul Concert pe care-l vom asculta astăzi, că intonația în spirit popular are sevă din belșug să hrănească marile forme ale muzicii simfonice, că ea are infinit mai mare originalitate, noblețe și forță de comunicare decît mijloacele bazate pe preluarea unor sisteme străine, oricît de savante. În acest sens, el afirma într-un interviu din 1939: „cîntecul popular a stat totdeauna la baza muzicii culte, el este acel fond de sinceritate și seriozitate al ei și dacă în timpurile actuale unii s-au depărtat de el complăcîndu-se în sisteme sterile și amorfe, apoi alții din contra s-au alăturat lui, căutînd să oprească muzica dintr-o decădere sau cerebralizare moartă, către care tindea, și să-i dea din nou sănătate și vigoare".

Justețea orientării lui Paul Constantinescu și-a dovedit trăinicia peste ani, opera

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

lui apărîndu-ne și astăzi la fel de viguroasă și de vibrantă iar mesajul pe care ni l-a transmis, crezul lui adînc în perenitatea acestei muzici își păstrează neștirbită actualitatea. Din fericire, în deceniul care s-a scurs de cînd el nu mai este printre noi, înțelepciunea previziunii sale s-a adeverit, iar marea majoritate a compozitorilor de astăzi acordă imensului prestigiu al muzicii populare un interes mereu crescînd. Această constantă preocupare, ce s-a perpetuat în rîndul noilor generații de creatori, aptă de a oglindi optim spiritul național în muzică, s-a dovedit compatibil cu cele mai noi mijloace de expresie ale contemporaneității. Este desigur omagiul cel mai de seamă pe care generația actuală înțelege să-l aducă școlii naționale românești, în cadrul căreia Paul Constantinescu ocupă un loc proeminent.

Gînduri de interpret

de GEORGE MANOLIU

Printre gîndurile pe care aceste momente evocatoare ni le adună fiecăruia, îmi stăruie o amintire de acum treizeci și cinci de ani. Într-un cenaclu cernăuțean, în care Liviu Rusu a prezentat pe prietenul său, tînărul compozitor Paul Constantinescu, am interpretat împreună cu pianistul Tarnavschi, *Sonatina pentru vioară și pian*. Vremea nu mi-a clătinat convingerea că ne aflăm în fața unor pagini care trec în antologia românească a Sonatei.

Lucrarea este o bijuterie, în care concentrarea și vitalitatea ideilor creează o tensiune permanentă. Partea din mijloc fără a dezechilibra proporțiile, impresionează prin profunzimea unui amar sentiment de obidă, vorbă românească greu de tălmăcit, ca și cea de dor.

Vioara își află limite riguroase de expresie, care obligă pe interpret să foreze înăuntru, evitînd îngroșări sonore și declamații instrumentale.

Cel mult, poate sublinia cu ajutorul *louré*-ului enescian, articulațiile de grai ale melodiei care se cumpănește între înțînare și scurte izbucniri acoperite de resemnarea sentimentului de obidă. Mișcările repezi nu îmbie la viteză. Scriitura cere o ambianță șăgalnică, în care scripca „le zice" sprinten și cu tîlc.

Paul Constantinescu a fost violonist, dar stilul folosit pentru părțile de solistică sau de ansamblu, mărturisește o perfectă cunoaștere a tuturor posibilităților și particularităților timbrale ale tuturor instrumentelor. Nu a făcut nici o concesie acestor particularități, ci le-a supus cu o rară măiestrie ascuțitei sale gîndiri, care nu a dat niciodată greș în alegerea instrumentului adecvat. Pe această potrivire a celor două stiluri se justifică deseori și preferințele interpreților în alegerea repertoriului.

Creația lui Paul Constantinescu ocupă un loc important în viața muzicală a țării și este permanent prezentă în clasele de interpretare și în repertoriul stagiunilor de concerte ale Conservatorului din București (Actuala stagiune a început cu Concert pentru pian). Catedrele de pian, vioară, violoncel, muzica de cameră, orchestră, canto și operă înscriu consecvent în repertoriul lor pagini din această muzică bine scrisă și scînteietor gîndită.

Arta cîntului s-a bucurat de o atenție deosebită în opera compozitorului de la lied la operă, de la soliști la formații de ansamblu. Interpretul cîntăreț se găsește în fața unor probleme noi pe care cu greu le poate învinge dacă nu cunoaște esența cîntecului popular cu toate particularitățile sale de impostație, tehnică și interpretare. Compozitorul le-a stăpînit cu aceeași forță de pătrundere și de realizare stilistică pe care le-a dovedit-o în scriitura instrumentală. Glisandele de la sunetul intonat la parlando, ornamentația caracteristică și ritmurile populare sînt supuse cu o tehnică uluitoare exigențelor textului, realizînd în întreg o unică poezie.

Școala noastră de cînt a rezolvat aceste particularități care au deschis drumul interpretării multor lucrări românești contemporane. Opera *O noapte furtunoasă*, în strălucita regie a profesorului Jean Rînzescu — realizatorul premierei — a fost distribuită la trei promoții, ultima în anul trecut, în care Jupîn Dumitrache era talentatul nostru absolvent Gheorghe Crăsnaru. El va interpreta în acest concert cunoscutele „7 Cîntece de pe ulița noastră". Concertul pentru cvartet de coarde va fi prezentat de cvartetul de studente care, în concursul de la Brașov a obținut *premiul întîi cu acest concert* și cu cvartetul de Maurice Ravel. Triplul concert pentru vioară, violoncel, pian și orchestră — ultimul triumf al gîndirii creatoare a compozitorului — a fost încredințat unor studenți din anul de specializare, fruntași ai claselor de măiestrie, doi fiind și titulari ai bursei Enescu. Toți acești tineri sînt talente cu înclinări și corespondențe de simțire și inteligență cu muzica pe care o vor interpreta în această seară.

Aș dori ca ei să poată aprinde lumina în care omagiul nostru, al tuturora, să laude amintirea lui Paul Constantinescu.

https://biblioteca-digitala.ro